

УДК 316.37-053.67(=161.2):331

Жбанкова К. О.

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ МОЛОДОГО УКРАЇНЦЯ, ЙОГО ПРАЦЕВЛАШТОВАНІСТЬ

В даній статті зазначається, що актуальність дослідження соціальної та професійної орієнтації молоді в Україні пов'язана із важливістю подальшого наукового прогнозування розвитку національного ринку праці, успішності працевлаштування молоді та соціальної стабільності. На основі даних, зібраних за допомогою соціологічного методу аналізу – анкетування, в статті розглянуто ціннісні орієнтації випускників коледжів міста Білгород-Дністровського, а також життєві та професійні плани сучасного випускника школи.

Ключові слова: *молодь, життєві цінності, професійне самовизначення.*

Постановка проблеми. Дослідження проблем молоді актуальні в усі часи, оскільки пов'язані з визначенням майбутнього молодими людьми, їх успішністю, що залежить від правильного вибору професії та життєвих орієнтирів. Сучасні випускники шкіл до останньої миті не можуть визначитися з вибором професії та навчального закладу для отримання подальшої освіти. Це призводить до проблем з вибором додаткових предметів, з яких учні складатимуть ЗНО та до випадкового вступу у ЗВО.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Ця проблема є предметом наукового інтересу і досліджень багатьох соціологів України. Наприклад, робота

О. Балакіревої та О. Валькованой «Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді» дає можливість визначити чинники, які впливають на успішність виходу молодого покоління на ринок праці. Стаття С. Ципко «Громадська активність студентської молоді: проблематика соціологічного аналізу» висвітлює питання рівня громадської активності студентської молоді України та причини її пасивності. Але в даній статті вперше узагальнено і описано соціальний портрет молоді Білгород-Дністровського району та її працевлаштованість.

Мета статті – вивчити соціальний портрет молоді Білгород-Дністровського району, визначити особливості її працевлаштованості.

Для визначення готовності учнів 9–11 класів до вибору майбутньої професії на базі опорних закладів Шабівської громади було проведено анкетування «Мої життєві та професійні плани» (N=103). Отримані цікаві результати.

43% респондентів вже обрали майбутню професію, 33% мають певні плани і 24% – ні. Визначальним при виборі подальшого навчання чи конкретного фаху 71% опитаних називають власні уподобання; 59% – високий рівень заробітної плати; 6% – не знають, що для них є важливим. У майбутній професії 52% респондентів приваблює реалізація інтересів, 30% – самостійний і творчий характер праці; 28% – її престижність; 39% – можливість стати самостійною особистістю; 40% – отримання матеріальної незалежності.

Інформацію про професії 45% учнів отримують вдома, 18% – від друзів, 27% – в школі, 36% – на підставі власних життєвих спостережень, 2% – з випадково почутих розмов. Своє рішення щодо вибору фаху 24% опитаних вважають остаточним; 38% – серйозним, 38% – не визначились. Рівень поінформованості про майбутню професію 29% учнів оцінюють

як високий; 36% – досить високий; 27% – невисокий; 8% – майже відсутній. Намагаються активно розшукувати інформацію про обрану професію 33% підлітків, 47% – розшукують неактивно, 15% – не розшукують, а 5% – взагалі вважають це зайвим.

41% відповіли, що розмовляють з батьками про подальші плани, 32% – час від часу, 22% – майже ні, 5% – ніколі. Родичі до планів по закінченню школи у 55% випускників ставляться цілком схвально, у 18% – нейтрально, 4% – байдуже, у 3% – не схвалюють, але і не протидіють; у 3% – категорично проти, і пропонують свої варіанти; у 4% – вдома взагалі не знають про їх плани. Один учень (1%) – не має планів. 21% опитаних не можуть сказати, до якого роду занять схильні, вважаючи, що у них відсутні нахили.

Бажають працювати самостійно 18% опитаних, спільно з групою – 45 %, як підлеглий – 34%. Але очолювати роботу, бути організатором готові лише 18% учнів, 5% учнів не замислювалися над подібним питанням. Вважають що успіх людини у житті залежить від її характеру та здібностей – 78% опитаних; від спеціальної освіти – 38%, від зв'язків з «корисними» людьми – 23%. На везіння сподіваються 15% опитаних. 9% респондентів не знають, від чого залежить успіх людини. Було запропоновано пронумерувати зазначені цінності від найважливішої до найменш важливої. На перших трьох місцях розташовані - мати надійних і цікавих друзів, виховати сильний характер, отримати вищу освіту і матеріальну незалежність. На останніх місцях – досягти високого духовного розвитку, розширити світогляд, досягти високої посади.

Для визначення соціального портрету молоді, було проведено анкетування випускників коледжів міста Білгород-Дністровського (N=99). 53% студентів відповіли, що пишаються громадянством

України, 32% – скоріше пишаються, 25% – ні. Більшість з тих, що не пишаються, є міськими жителями та жителями селищ міського типу. Це, скоріш, свідчить про їх більш високий рівень очікувань від свого майбутнього.

Щодо довіри до інститутів державної влади – лише 2% мають високий рівень довіри, 31% – достатній, 57% – середній, 10% – низький рівень. 56% опитаних планують жити і працювати в Україні, 39% – за кордоном, 5% – не визначилися. Це призведе до втрат трудових ресурсів в нашому регіоні. Хоча це відповідь незначної кількості молоді, яка готується цього року розпочати свою трудову діяльність, але вона демонструє загальний стан справ.

38% студентів цікавляться політикою; 62% – ні. У 52% молодих людей пріоритетним є особисте життя і 48% надають першочергове значення кар'єрі. Схожі проблемні моменти виявляють і результати емпіричних досліджень громадської активності студентів, проведених науковцями у вищих навчальних закладах різних регіонів України [3]. Курс соціального «дорослішання» можна пройти ще під час навчання – беручи участь у роботі органів шкільного, студентського самоврядування. Така практика розвиває лідерські навички, вчить приймати рішення і відповідати за них, відстоювати свої права й інтереси [2]. Що ж показало дослідження? Опитані зазначили, що в їхніх навчальних закладах є органи самоврядування. Але у 69% респондентів відсутнє бажання займатися самоврядуванням. 9% молоді оцінює знання своїх конституційних прав і обов'язків як високі, 28% – на достатньому рівні, 60% – на середньому рівні, 3% – на низькому рівні. 21% – не знають трудових прав молоді. Це свідчить, що молодь не проявляє соціальну активність щодо участі у житті свого колективу, громади. Вона мріє про покращення, але лише третина

готова прийняти участь у суспільних справах, змінювати життя на краще.

За свідченням кандидата соціологічних наук О. М. Балакіревої, забезпечення молоді робочими місцями є дуже проблемним, оскільки існують невідповідність рівня та якості отриманої освіти професійним обов'язкам, невідповідність запитів молоді та пропозицій роботодавців, а також відсутність досвіду роботи [2]. Так за даними Білгород-Дністровського міськрайонного центру зайнятості, станом на 1 квітня 2020 року в центрі зайнятості зареєстровано 1079 осіб безробітних. Із загальної чисельності зареєстрованих безробітних 286 осіб – це молодь у віці до 35 років.

На підставі проведених досліджень можна зробити наступні **висновки**.

– Четверть випускників обирають навчальний заклад для отримання професії несвідомо і випадково. Вірогідність вірного вибору в такому випадку низька.

– Третина випускників, не замислюючись над вибором професії, наражає себе на небезпеку хибного вибору і на незадоволення в майбутньому не лише власною справою, а й життям в цілому.

– При виборі конкретного фаху пріоритетними є уподобання та високий рівень заробітної плати.

– Більше половини учнів отримують інформацію про професії вдома. Це не фахове джерело інформації. У порадища своє бачення, яке може не співпадати з уподобаннями і можливостями отримувача порад. Це може нашкодити молодій людині.

– При виборі професії обрані правильні орієнтири: реалізація своїх інтересів та здібностей, самостійний і творчий характер праці. Але виявився низький рівень громадянської активності та здорової амбітності молоді.

– $\frac{3}{4}$ оцінюють рівень поінформованості про професію як високий. Але учні мають

завищену оцінку своєї поінформованості, не дбають про розширення знань.

– Родини цікавляться професійним вибором випускників, а це підтримує і надихає молоду людину, сприяє підвищенню відповідальності за власний вибір.

– Майже всі випускники розуміють, що успішність людини залежить від її характеру, здібностей та спеціальної освіти, тому покладаються розраховують на себе.

– При ранжуванні життєвих цінностей, отримання цікавої професії стоїть на третьому місці. Це є свідченням недооцінення важливості професійної діяльності в житті людини. На професію випускники дивляться лише як на джерело матеріальних статків, а не як на спосіб життя.

Школі слід активніше вести просвіту щодо важливості професійної діяльності в житті людини, завчасно допомагати діагностувати їх можливості і потреби самовдосконалення. «Саме в цьому аспекті масова школа повинна виконувати функцію орієнтира, радника в процесі інформування, прогнозування, розширення діапазону професійного вибору учнівської молоді. Тим самим сприяти адекватній психологічній підготовленості до свідомого вільного вибору профілю навчання та майбутньої професії відповідно намірів, потреб, інтересів та здібностей особистості учня» [1, с. 28–29].

Висновки. Таким чином випускники шкіл недостатньо обізнані з наявними сучасними професіями та вимогами, які ставляться до фахівців. Тому не можуть уявити себе в тій чи іншій професії. Не можуть визначитися з власними професійними уподобаннями. Не розуміють важливості професійної діяльності в житті людини. Виявлені також проблеми й з наявними життєвими цінностями молоді, що свідчить про необхідність змін їх пріоритетів. А це кропітка робота батьків і працівників

закладів освіти. Школа – це своєрідний трамплін, який дає змогу учням зробити «стрибок» у майбутнє, свідомо обрати заклад для отримання професії. А коледжі та ЗВО мають формувати активну громадянську позицію у молоді, бажання власною працею і здібностями послугувати країні, в якій вони народились.

Список використаної літератури :

1. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції*. К., 2014. 224 с.
2. Балакірева . М., Валькована О. В. Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді. *Економіка і прогнозування*. 2006. №4. С. 76–91.
3. Ципко С. Громадська активність студентської молоді: проблематика соціологічного аналізу. *Релігія та соціум*. 2016. № 3–4. 9 с.

Zhbankova K. O. – Student of 11–th grade OZ "Brytivka ZZSO I–III degrees"

Social Portrait of a Young Ukrainian, His Employment

In the presented article attempts are made to analyze life and professional plans of the modern graduate of school, social problems and employment of youth of the Belgorod–Dnestrovsky district. Looking for an answer to the question of whether students in grades 9–11 are ready to choose a future profession, the results were obtained, which did not come as a surprise, but make both adults and young people think. Half of the graduates are not determined with the choice of profession, do not have reliable sources of information about their future profession. Preference is given to financial situation. As for the social portrait of young people, the problems do not disappear. They only acquire

a different meaning and scale. But there are many positive facts about the characteristics of young people. It is not enough to define and state the facts of life problems of young people. We need a deep understanding of how to help them solve these problems. It is necessary to significantly strengthen and diversify the types and forms of work of general secondary education institutions on vocational guidance of adolescents. But it is not only the school that should deal with the issues of education, civic formation and self-realization of young people. The sociology, namely the sociology of youth, should work in the same direction. After all, among its functions are practical and managerial functions, which are implemented through scientifically sound methods and forms of activity of state and public institutions for the regulation of social processes in the youth environment. This question is urgent. Its decision cannot be postponed. It is the key to the socio-economic and spiritual development of Ukraine, because youth is the future of the country, its potential.

Key words: *young people, life values, professional self-determination.*

Науковий керівник: соціальний педагог ОЗ «Бритівський ЗЗСО І-ІІІ ступенів» Стащенко Ю. С.

*Рекомендовано до друку –
к. соціол.н , доцентом Романенко С. В.*

Стаття надійшла в редакцію 12.04.21.